

Kapłan w służbie Bogu i człowiekowi według św. Wincentego a Paulo

 <https://doi.org/10.21906/9788376432557.06>

Szczepan Szpoton CM

 <https://orcid.org/0000-0002-2609-256X> • szczepan.szpoton@upip2.edu.pl

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie <https://ror.org/0583g9182>

Początkowo ksiądz Wincenty nie przewidywał dla Zgromadzenia Misji innego celu niż misje ludowe wśród ubogich. Jednak po krótkim okresie pracy na tym polu, z którą była związana również działalność duszpastersko-charytatywna, zdecydował, że trwałe skutki misji, jak i odnowa życia religijnego w parafiach, zależy w dużej mierze od pracy i ofiarności życia kapłanów. Dlatego też w *Regułach wspólnych*, określających cel Zgromadzenia Misji, obok pracy nad nabyciem własnej doskonałości i głoszenia Ewangelii ubogim Wincenty wyraźnie umieścił kolejną dziedzinę misjonarskiego posłannictwa: „dopomagać duchowieństwu w nabywaniu wiedzy i cnót potrzebnych w stanie kapłańskim”¹.

Działalność Wincentego a Paulo, mająca na celu utrwalenie dobrych owoców misji poprzez kształtowanie duchowieństwa, przejawiała się w następujących płaszczyznach: rekolekcjach przed święceniami; cotygodniowych spotkaniach dla księży, zwanych popularnie Konferencjami Wtorkowymi; rekolekcjami dla kapłanów; prowadzeniu seminariów duchownych; obecności w radzie sumienia.

Niewątpliwie przez tę posługę została zaproponowana i ukazana misja nowej wspólnoty apostołskiej wobec duchowieństwa diecezjalnego. Poniższy tekst stara się opisać tę posługę, ukazując jednocześnie kapłaństwo w doświadczeniu wiary św. Wincentego a Paulo. Na początku studium

1 *Reguły wspólne*, I, 1, [w:] *Konstytucje i Reguły Zgromadzenia Misji*, WITKM, Kraków 2012, s. 205.

stara się odpowiedzieć, dlaczego ta postęga była tak ważna dla Kościoła francuskiego?

1. Kondycja stanu kapłańskiego w XVII wieku

Odnosząc się do kondycji duchowej kleru i Kościoła w XVII-wiecznej Francji, Wincenty a Paulo ocenia ją w bardzo surowy sposób: „(Kościół) w wielu miejscach popada w ruinę z powodu złego życia kapłanów. To oni właśnie go niszczą i rujną. I jest bardziej niż prawdziwe, że zepsucie stanu duchownego jest główną przyczyną upadku Kościoła”². Ksiądz Wincenty, w kontekście winy jaką zaciągają kapłani za swoje postępowanie, do pierwszych członków Zgromadzenia Misji powie: „Ludzie zastanawiają się, czy wszystkich nieporządków, jakie widzimy w świecie, nie należy przypisać duchownym. [...] Kościół nie ma gorszych wrogów od duchownych”³.

Poniżej przytaczamy niektóre z wydarzeń, które skłoniły Wincentego do tak surowej oceny. Jedno z pierwszych miało miejsce u państwa de Gondi, w rodzinie, w której pełnił funkcję wychowawcy dzieci. Słyszał tam przypadek księdza, który nie znał formuły rozgrzeszenia. Później tak to referował swoim misjonarzom:

Gdy świętej pamięci generałowa [Małgorzata de Sully] spowiadała się pewnego dnia u proboszcza, zauważyła, że ten nie udzielił jej rozgrzeszenia, lecz mamrotał coś pod nosem. Podobnie czynił innymi razy, gdy spowiadała się u niego. Zaniepokoiło ją to trochę i dlatego pewnego dnia poprosiła zakonnika, który przyszedł ją odwiedzić, by dał jej na piśmie formułę rozgrzeszenia, co ten uczynił. Gdy ta szlachetna pani poszła ponownie się wyspowiadać, poprosiła proboszcza, by po spowiedzi wypowiedział nad nią słowa rozgrzeszenia napisane na kartce papieru, co ten uczynił. I postępowała nadal tak samo, ile razy potem spowiadała się u niego, podając mu tę kartkę, ponieważ nie umiał na pamięć słów, które należało wypowiedzieć, tak wielkim był ignorantem. Gdy

2 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, WITKM, Kraków 2017, t. 11, s. 357.

3 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, WITKM, Kraków 2018, t. 12, s. 95. Dziś nietrudno odnieść te słowa chociażby do kwestii wykorzystania seksualnego przez niektórych duchownych.

mi o tym powiedziała, stałem się bardziej czujny i zacząłem zwracać na to szczególną uwagę u tych, do których szedłem się spowiadać. Stwierdziłem, że rzeczywiście jest prawdą to, iż niektórzy księża nie znali słów rozgrzeszenia⁴.

Drugie nawiązywało do okresu, w którym pełnił funkcję proboszcza w Châtillon-les-Dombes (dzisiejsze Châtillon-sur-Chalaronne). Pewnego razu poruszył temat skandalu, jaki sześcioro kapłanów wywołało wśród wiernych swoim niegodnym zachowaniem. Kolejne to spotkanie pewnego heretyka w Marchais di Montmirail w roku 1620, który oskarżał Kościół o gromadzenie tysięcy beczynnych księży w dużych miastach, powierając tym samym biednych ludzi na wsiach niegodnym duszpasterzom, którzy byli ignorantami co do podstawowych prawd wiary. Była to niestety prawda – skonstatował ksiądz Wincenty. Duchowa nędza ludzi na wsi, której Wincenty doświadczył podczas prowadzonych misji, była generowana przez dwa czynniki: skupianie się większości duchowieństwa w miastach, a z drugiej strony niedostateczne, by nie powiedzieć niestniejące wykształcenie samych duchownych⁵.

Jeszcze jedno doświadczenie, dość wymowne, odnoszące się do sposobu, w jaki sprawowano Msze św. Tak je referuje jednemu z kapłanów ze Zgromadzenia Misji:

Gdybyście widzieli te różnice, nie chcę powiedzieć brzydotę, w sprawowaniu liturgii mszalnej, jakie istniały czterdzieści lat temu, to odczuwalibyście zawstydzenie. Wydaje mi się, że nie było niczego brzydszego na świecie od tych różnych sposobów, w jaki ją sprawowano. Jedni zaczynali od *Pater noster*, inni brali do rąk ornat i odmawiali *Introibo [ad altare Dei]*, a potem go ubierali. Byłem pewnego razu w Saint-Germain-en-Laye, gdzie widziałem, że z siedmiu czy ośmiu księży, którzy odprowadzali Mszę Świętą, każdy czynił to w inny sposób, jeden tak, a drugi tak. Ta różnorodność zasługiwała na łyżę⁶.

Oдноśnie do postępowania i stylu życia kapłanów, nie było lepiej. Wincenty wielokrotnie spostrzegał ich chciwość, brak współczucia dla potrze-

4 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 11, s. 222.

5 Por. J. M. Román, *Święty Wincenty a Paulo. Biografia*, tłum. I. Kania, IWKM Nasza Przeszłość, Kraków 1990, s. 213–217.

6 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 12, s. 259.

bujących, pijaństwo, wykroczenia przeciw czystości i utrzymaniu kościołów⁷.

Duchowe ubóstwo ludzi, przerażające nieprzygotowanie duchowieństwa, które ignorowało podstawowe zasady wykonywania swojej posługi, oraz ich niemoralne prowadzenie się dawało mu surową ocenę XVII-wiecznego Kościoła francuskiego. Wielu ludzi, nie przystępując do sakramentów, ryzykowało życie wieczne. Wincenty nosił w sobie przekonanie, że gdyby tylko papież znał kondycję duchową ówczesnej Francji, uczyniłby wszystko, aby jej zaradzić⁸.

2. Remedium św. Wincentego

Wincenty rozpoczyna kapłaństwo z zamiarem zadbania o siebie i rodzinę. Z czasem, pobudzony łaską, zrozumiał, na czym polega autentyczne powołanie do tego stanu. Pewnego dnia w taki oto sposób doradził swojemu siostrzeńcowi, by ten nie kontynuował dalej drogi do kapłaństwa: „stan (kapłański) należy do najwznioślejszych na ziemi. Przecież sam Jezus Chrystus zechciał ten stan wybrać i w nim żyć. Jeśli o mnie idzie, to gdybym obierając stan duchowny, wiedział, czym on jest, tak jak wiem to dzisiaj, to wolałbym orać ziemię, aniżeli obierać ten stan”⁹.

Innym razem pisząc do pewnego prawnika, który chciał zostać kapłanem, Wincenty stwierdza, że jest przekonany, iż przyjęcie święceń przynosi odwrotny skutek dla tych, którzy udają, że doszli do kapłaństwa przez okno własnego wyboru, aniżeli przez drzwi autentycznego powołania. W rzeczywistości jest to święty wybór, do którego trzeba być powołanym przez Boga. On darzy niezbędnymi łaskami tych, których powołuje. Po przedstawieniu tych wszystkich racji konkluduje:

W połączeniu z moim doświadczeniem nieporządków spowodowanych przez księży, którzy nie starali się żyć zgodnie ze świętością charakteru kapłaństwa,

7 Por. J. M. Román, *Święty Wincenty a Paulo. Biografia*, dz. cyt., s. 214.

8 Por. św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, WITKM, Kraków 2015, t. 1, s. 180.

9 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, WITKM, Kraków 2017, t. 5, s. 656.

każe mi przestrzegać proszących o opinie w sprawie przyjęcia kapłaństwa, by tego nie czynili. Nie czynili tego, jeśli nie mają prawdziwego powołania od Boga, czystej intencji czczenia n[aszego] P[ana] przez praktykowanie Jego cnót, ani innych pewnych oznak tego, że Bóg w swej dobroci powołuje ich do kapłaństwa. Sam jestem o tym tak głęboko przekonany, że gdybym nie był już księdzem, to nigdy bym nim nie zosta¹⁰.

2.1. Progresywne i systemowe działania na rzecz formacji duchowieństwa

Wincenty a Paulo rozumiał, jak wielką godność zawiera stan kapłański, jak wiele mogą zdziałać autentyczni kapłani, a jak wiele szkód mogą wyrządzić tzw. „poszukiwacze przygód”. W duchu Soboru Trydenckiego, którego dekrety były wdrażane we Francji od 1615 roku, Wincenty widział wielką potrzebę reformy formacji duchowieństwa. Ten zamiar podzielały również takie osoby, jak: Olier, Bérulle, de Condren. Wincenty szczególnie dobrze rozumiał się z biskupem Beauvais, Augustinem Potierem. W swoich rozmowach obaj zgadzają się co do potrzeby reformy duchowieństwa jako niezbędnego wymogu ewangelizacji ludzi. W związku z tym zostały podjęte różne inicjatywy, aby zapewnić Kościołowi we Francji solidnie uformowane duchowieństwo i godnych biskupów. Inicjatywy, do których odniesiemy się poniżej, zostały niejako przypieczętowane poprzez osobistą świętość Wincentego, sposób, w jaki przeżywa kapłaństwo, i *novum*, jakie wnieśli misjonarze w swoim stylu życia pełnym poświęcenia w posłudze ewangelizacji i miłości.

2.1.1. Rekolekcje przed święceniami

Podążając za intuicją biskupa Beauvais, Wincenty rozpoczął od kilkudniowych spotkań formacyjnych dla przyszłych kapłanów. Miały one służyć przyjrzeniu się i pogłębieniu motywacji wyboru kapłaństwa oraz rzetelne przygotowanie intelektualne i pastorałe poprzez studium wybranych partii teologii, takich jak: dogmatyka, liturgia, moralność i duchowość, nie-

10 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, WITKM, Kraków 2023, t. 7, s. 514.

ustannie przypominając o doniosłości stanu kapłańskiego i wymaganej przez niego świętości. Tym sposobem w 1628 roku rozpoczyna się kurs ćwiczeń dla przyszłych kapłanów, którego siedzibą staje się dom św. Łazarza w Paryżu. Wincenty podczas spotkań z konfratrami wielokrotnie powracał do tego zadania, którego podjęło się Zgromadzenie, mówiąc, że: „[posługa wobec przyszłych kapłanów] jest najbogatszym i najcenniejszym depozytem, jaki Kościół mógł powierzyć w nasze ręce”¹¹. Założyciel Zgromadzenia Misji był świadomy tego, że ta działalność bardziej od słów domaga się świadectwa: pobożności, łagodności, skromności i pokory, aby nade wszystko zaszcześcić w kandydatach do święceń ducha Bożego i należy ją podejmować z dyskrecją i miłością, unikając bycia wszystkowiedzącym.

Praktyka rekolekcji przyjęła się bardzo szybko, również w innych diecezjach Francji. Sam arcybiskup Paryża Jan Franciszek de Gondi od 1632 roku zobowiązał wszystkich ordynandów do odprawienia dwutygodniowych ćwiczeń rekolekcyjnych prowadzonych przez kapłanów Zgromadzenia Misji¹².

Każdą serię rekolekcji przed święceniami prowadziło co najmniej dwóch rekolekjonistów, jeden przed, a drugi po południu. Ponadto ćwiczenia i praktyki rekolekcyjne miały swojego kierownika. Najczęściej bywał nim sam ksiądz Wincenty. Kapłani ze Zgromadzenia prowadzili spotkania w grupach, modlitwy, dialogowane konferencje, a także organizowali zajęcia praktyczne, głównie z liturgii i ceremonii¹³. W czasie trwania rekolekcji dla ordynandów Wincenty prosił zawsze całe Zgromadzenie, księży i braci oraz Siostry Miłosierdzia, aby przez swoje dobrowolne praktyki pokutne towarzyszyli odprawiającym rekolekcje i ćwiczenia duchowne przed przyjęciem święceń sakramentalnych¹⁴.

Program rekolekcji opracował sam Wincenty w 1628 roku. Został on rozłożony na 10 dni i eksponował wyraźnie dwie grupy zagadnień: prawno-

11 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 12, s. 17.

12 Por. J. M. Roman, *La formation du clergé dans la tradition vincetienne*, „Vincetiana” 27 (1983), s. 136–153.

13 Por. J. Dukała, *Organizacja studiów i przygotowanie do kapłaństwa alumnów w seminariach diecezjalnych pod zarządem Zgromadzenia Księży Misjonarzy w latach 1675–1864*, IWKM Nasza Przyszłość, Kraków 1975, s. 22n.

14 Por. św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapusiński, WITKM, Kraków 2016, t. 2, s. 405.

-kościelne oraz naukę Kościoła o sakramentach i przykazaniach Bożych w posłudze duszpasterskiej¹⁵.

Po każdym wykładzie kandydaci do święceń udawali się do sal, by w grupach 12–15-osobowych, pod przewodnictwem jednego z misjonarzy, prowadzić bliższą konwersację na temat poruszony w wykładzie lub konferencji. W programie zajęć rekolekcyjnych przewidziano również wykłady z zakresu ceremonii i poszczególnych święceń, a zwłaszcza naukę odmawiania brewiarza i odprawiania liturgii Mszy Świętej. Od pierwszego dnia rekolekcji kandydaci przygotowywali się do odprawienia spowiedzi generalnej z całego życia lub od ostatniej spowiedzi generalnej¹⁶.

Przejęta i zachowana w dyscyplinie eklezjalnej propozycja rekolekcji stała się ważnym elementem w procesie formacji duchowieństwa XVII wieku i wiekach następnych. W domu św. Łazarza w Paryżu, tylko w latach 1628–1660, odprawiło rekolekcje przed święceniami ponad 12 500 alumnów, a więc średnio 390 kandydatów rocznie¹⁷. Inicjatywa ta pozwoliła później zaplanować Wincentemu dzieło seminariów duchownych czy regularne konferencje dla wyświęconych już kapłanów.

2.1.2. Konferencje Wtorkowe

Celem Konferencji Wtorkowych było podtrzymanie pierwotnej gorliwości, pogłębienie i poszerzenie wiedzy z zakresu teologii oraz omawianie cnót właściwych dla stanu kapłańskiego¹⁸. Zrodziły się one z potrzeby między innymi dla nowo wyświęconych kapłanów, którzy odznaczali się w sposób bardzo pozytywny wśród kleru paryskiego. Regularnie odprawiali ćwiczenia duchowe, służyli chorym w szpitalach czy więźniom. Jednak pierwotna gorliwość słabła w zetknięciu z realiami środowiska. Dlatego też jeden z księży podsunął wówczas Wincentemu myśl, by dla utrzymania właściwej postawy i duchowości stworzyć swego rodzaju stowarzyszenie, którego członkowie mogliby się wzajemnie wspomagać w zachowaniu pierwotnej gorliwości¹⁹.

15 Por. J. Dukała, *Organizacja studiów i przygotowanie do kapłaństwa*, dz. cyt., s. 23–26.

16 Por. M. A. Roche, *S. Vincent de Paul and the formation of Clerics*, St. Paul's Press, Fribourg 1964, s. 32–37.

17 Por. A. Dodin, *Św. Wincenty a człowiek dzisiejszy*, [w:] *W Nurcie Zagadnień Posoborowych*, t. 15: *Kontemplacja i Działanie*, red. B. Bejze, Warszawa 1983, s. 266.

18 Por. św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 11, s. 38.

19 Por. L. Mezzadri, J. M. Roman, *Historia Zgromadzenia Misji. Od założenia do końca XVII*

Regularne spotkania z kapłanami, uczestnikami Konferencji Wtorkowych, zainicjował osobiście Wincenty a Paulo w domu św. Łazarza w Paryżu 13 czerwca 1633 roku. Uczestnicy Konferencji wywodzili się spośród księży, diakonów i subdiakonów. Przyjęcie do grona członków Konferencji poprzedzało rozeznanie, bardzo skrupulatne, i dlatego w wielu przypadkach odmawiano kandydatom przyjęcia do tego stowarzyszenia. Nie przyjmowano również tych, którzy byli już zaangażowani w innych istniejących stowarzyszeniach. Przyjęcie do Konferencji poprzedzały ośmiodniowe rekolekcje i według zwyczaju Zgromadzenia Misji spowiedź generalna²⁰.

Stowarzyszenie Konferencji Wtorkowych miało swój zarząd, dyrektora, którym miał być każdorazowy przełożony generalny Zgromadzenia Misji, prefekta, dwóch asystentów i sekretarza. Na konferencjach istniała dyscyplina obecności. Każda miała swoje programy, z których wynika, że był w nich zachowany element intelektualny, ascetyczny i pastoralny. Zachowane katalogi członków Konferencji świadczą o niezwyklej popularności tego stowarzyszenia. W roku 1660 stowarzyszenie liczyło 250 członków. Pośród nich wylicza się nazwiska 40 doktorów z Sorbony i Nawary, 22 biskupów, licznych założycieli zgromadzeń i zakonów, kapelanów dworu królewskiego, czy też dziekanów i proboszczów²¹. Odnosząc się do Konferencji Wtorkowych, sam Wincenty mówił: „Muszę wyznać, sięgając do własnego doświadczenia, że nic z tego, co czytam, słyszę lub widzę, nie porusza mnie mocniej ani nie przenika głębiej niż te konferencje”²².

Idea Konferencji Wtorkowych przetrwała ponad sto pięćdziesiąt lat. Przez te wszystkie lata budowała jedność i braterstwo wśród kapłanów, wzbudzała entuzjazm ewangelicznego apostołstwa, a nade wszystko „dawała Kościołowi wzorowych księży, spośród których wielu, a między innymi sławny Bossuet, zostali powołani na biskupstwa”²³. Żniwo Wielkiej Rewolucji Francuskiej położyło kres działalności Konferencji.

wieku (1625–1697), t. 1, tłum. W. Bomba, IWKM Nasza Przeszość, Kraków 1995, s. 56–57.

20 Por. J. Dukąła, *Organizacja studiów i przygotowanie do kapłaństwa*, dz. cyt., s. 27.

21 Por. tamże, s. 28.

22 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, t. 11, dz. cyt., s. 38.

23 Jan Paweł II, *List Apostolski do Przełożonego Generalnego Zgromadzenia Misji z okazji czterechsetnej rocznicy urodzin św. Wincentego a Paulo*, 12 maja 1981, [w:] *W nurcie zagadnień posoborowych*, dz. cyt., t. 15, s. 183–187.

2.1.3. Rekolekcje kapłańskie

Rozwój dzieła rekolekcji dla kandydatów przed przyjęciem święceń kapłańskich sprawił, że liczni duchowni, a nawet ludzie świeccy zgłaszali się do domu św. Łazarza w Paryżu, prosząc o umożliwienie im odprawienia ćwiczeń duchownych.

Po bacznej obserwacji życia w parafiach i swojej wspólnoty Wincenty doszedł do wniosku, że inicjatywa rekolekcji wspólnych dla kapłanów będzie pożyteczną okazją do podjęcia przez nich modlitw wspólnych, czytania duchownego oraz wysłuchania i rozważania treści podawanych w konferencjach ascetycznych. Celem rekolekcji dla kapłanów, według zamysłu Wincentego, było ostatecznie – głębsze poznanie woli Boga. Miało się to dokonywać przez odosobnienie, oderwanie się od codziennych zajęć, modlitwę oraz podjętą praktykę odprawienia spowiedzi generalnej²⁴.

Oprócz rekolekcji wspólnych była podtrzymywana tradycja i dawana możliwość przeżycia rekolekcji indywidualnie. Mogli z niej skorzystać wszyscy kapłani, którzy zgłosili się do wybranego domu Zgromadzenia Misji na terenie Francji. Dalej przestrzegano, aby skupionym indywidualnie rekolektantom towarzyszył duchowo jeden z misjonarzy²⁵.

Wszystkie rekolekcje i ćwiczenia miały spowodować ożywienie ducha apostołstwa w głoszeniu Bożego Orędzia Zbawienia oraz ewangelicznego życia.

Organizowanie rekolekcji dla duchowieństwa, w tradycji wincentyńskiej, miało co najmniej podwójne znaczenie. Po pierwsze było podjętą próbą uczestnictwa w procesie potrydenckiej odnowy kleru francuskiego, po drugie stanowiło dla uczestniczących w nich kapłanów dogodną okazję, by nabywać wartości ascetyczno-moralnych, które były prawdziwie potrzebne w dynamicznym i skutecznym apostołstwie. Charyzmat Wincentego objawił się także i w tym, iż potrafił tak zorganizować i przeprowadzić te ćwiczenia, że wielu kapłanów uczestniczących w nich publicznie wypowiadało się z wewnętrznym przekonaniem, iż regułą ich życia i posłannictwa jest Jezus Chrystus²⁶.

24 Por. *Konferencje św. Wincentego a Paulo do Księży Misjonarzy*, Erie 1957, s. 20–21

25 Por. L. Mezzadri, J. M. Roman, *Historia Zgromadzenia Misji*, dz. cyt., s. 90.

26 Por. św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt. t. 12, 138.

2.1.4. Prowadzenie seminariów duchownych

Ćwiczenia skierowane do kandydatów do kapłaństwa, Konferencje Wtorkowe, rekolekcje kapłańskie, te wspólnotowe, jak i indywidualne, były ważnymi elementami formacji, zarówno tej początkowej, jak i ciągłej. Owoce tych inicjatyw, choć widoczne, były jeszcze dla Wincentego niewystarczające.

Jeśli zgodzimy się, że „pomyślność chrześcijaństwa zależy od kapłanów”²⁷ oraz z tym, że formacja duchowieństwa to posługa „najtrudniejsza, najwznioślejsza i najważniejsza dla zbawienia dusz, a także dla rozwoju chrześcijaństwa!”²⁸, to należało i należy poświęcić jej wszystkie i najlepsze siły. Mówiąc o błogosławieństwie, które niesie ze sobą wykształcony i pokorny kapłan, Wincenty stwierdza: „Poświęcić się formowaniu dobrych kapłanów i współdziałać w tym dziele jako drugorzędne, pomocne i skuteczne narzędzie, to spełniać urząd Jezusa Chrystusa, który – jak się wydaje – podczas swego doczesnego życia uznał za obowiązek uformowanie dobrych kapłanów. Czyli swoich apostołów. W tym celu pozostał z nimi kilka lat, by ich pouczyć i ukształtować do tej Boskiej posługi”²⁹.

W myśl Soboru Trydenckiego Wincenty a Paulo w 1636 roku podjął próbę stworzenia seminarium, przyjmując do niego nastolatków w wieku dwunastu lat, którzy mieli być kształceni religijnie i instruowani w dyscyplinach kościelnych. Przeznaczył w tym celu kolegium Bons-Enfants. Próba ta była jednak rozczarowująca. Założyciel Zgromadzenia Misji zaobserwował, że podobne zabiegi zarówno we Francji, jak i we Włoszech nie odniosły zamierzonego skutku – właściwego rozeznania powołania – ze względu na zbyt młody wiek kandydatów. Dlatego też w 1642 roku stworzył szkołę z internatem dla seminarzystów w wieku od dwudziestu do trzydziestu lat. Choć właściwe przygotowanie filozoficzne i teologiczne odbywało się na uniwersytetach, a pomysł Wincentego, choć ograniczony, dawał jednak dobre rezultaty w formacji duchowej, liturgicznej i moralnej. Doświadczenie Paryża promieniowało na inne obszary, tak że wielu biskupów prosiło misjonarzy o zajęcie się formacją w ich diecezjach³⁰.

27 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 11, s. 32.

28 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 11, s. 32.

29 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 11, s. 33.

30 J. M. Román, *Święty Wincenty a Paulo. Biografia*, dz. cyt., s. 428–436.

2.1.5. Nominacje biskupie

Omawiając wkład Wincentego w reformę duchowieństwa, należy odnieść się również do jego zaangażowania w to, aby właściwi kapłani byli mianowani na stanowiska biskupie. W sprawie nominacji zwrócili się do niego kardynał Richelieu i sam król Ludwik XIII, konsultujący z Wincentym kandydatów, którzy mieli być godni tego urzędu³¹.

Wpływ Wincentego na nominacje biskupów był systematyczny, szczególnie wtedy, kiedy był członkiem Rady Sumienia, komórki, która doradzała królowej Annie Austriaczce, między innymi w sprawach beneficjów kościelnych, a zwłaszcza biskupstw. Świętość Wincentego, jego miłość do Kościoła i Francji, roztropność i rozeznanie, jakie posiadał o kapłanach powzięte poprzez zaangażowanie na rzecz formacji duchowieństwa, stanowiły w tym niezwykle pomoc i gwarancje słusznych decyzji.

3. Kapłan według doświadczenia Wincentego

Tajemnica wcielenia jest fundamentalnym punktem odniesienia w doświadczeniu wiary Wincentego. Wpatrywanie się w to, co Chrystus uczynił i w jaki sposób, było dla niego regułą życia. Jak wskazuje modlitwa nad darami w jego liturgiczne wspomnienie, otrzymał on „łaskę naśladowania tajemnic, które sprawował”³². Dlatego do misjonarzy powie: „Duch Pana naszego powinien być naszą regułą i naszym drogowskazem”³³. Chrystus jest „regułą Zgromadzenia Misji”³⁴, „prawdziwym wzorem i wielkim niewidzianym obrazem, według którego powinniśmy modelować wszystkie nasze działania”³⁵. Wpatrując się w całość misterium Chrystusa, Wincenty realizuje i proponuje ideał kapłana, który ewangelizuje, celebrowie boskie tajemnice, żyje miłością i animuje do niej wierzących.

Wincenty kontempluje w Jezusie przede wszystkim dwie cnoty (postawy): „religijność w odniesieniu do Ojca i miłosierdzie względem ludzi”³⁶,

31 Por. tamże, s. 623–624.

32 *Mszal wincentyński*, wyd. II, WITKM, Kraków 2012, s. 94.

33 *Perfezione evangelica*, wyd. III, CLV, Roma 1983, n. 49.

34 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 12, s. 138.

35 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 11, s. 266.

36 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, WITKM, Kraków 2022, t. 6, s. 456.

które stanowią konstytutywne aspekty kapłańskiej egzystencji Chrystusa. Założyciela Zgromadzenia Misji buduje relacja pomiędzy Jezusem Chrystusem a Ojcem. Nie mniej poruszony jest rozważaniem miłości Chrystusa do ludzi³⁷.

Przykład Syna Bożego musi stawać się widoczny, „a zatem prośmy Boga – pisze Wincenty – by dał Zgromadzeniu tego ducha i to serce, które każe nam iść wszędzie, serce Syna Bożego, które każe nam iść tak, jak On by poszedł”³⁸.

Gdzie napełniać się duchem Chrystusa? Wincenty twierdził, że objawia się głównie „w radach ewangelicznych”. To nie przypadek, że drugi rozdział Reguł Zgromadzenia Misji zatytułował *Rady ewangeliczne*. Wytuczają one drogę upodabniania się do Chrystusa, co czuł i przeżywał, tak by nieść dobrą nowinę ubogim.

Upodabnianie się do Chrystusa polega przede wszystkim na „czynieniu zawsze i we wszystkim woli Bożej”. Wola Boża powinna być poszukiwana, odkrywana i wypełniania z uległością – tak czynił Jezus. Z pism Wincentego wyłania się dwojaka droga, podczas której Święty ją odkrywał i starał się wypełniać.

Pierwszą jest droga słuchania Słowa. Czytanie słowa Bożego, medytacja, kontemplacja, modlitwa, ma według Wincentego pozostawać jako dziedzictwo misjonarzy, zwłaszcza w aspekcie dzielenia się (konferencji), które według św. Grzegorza Wielkiego – jest królewską drogą do odkrycia przed naszymi braćmi i siostrami woli Bożej. Ten sposób obcowania z Bogiem była dla Wincentego mocnym, nieuniknionym i decydującym punktem każdego dnia. W związku z tym, mówiąc o rozmyślaniu, posuwa się do stwierdzenia: „Dajcie mi człowieka modlitwy, a będzie zdalny do wszystkiego. Będzie mógł powtórzyć za świętym apostołem: «Wszystko mogę w tym, który mnie umacnia»”³⁹. Medytację na słowem Bożym praktykował nieustannie, starał się zgłębiać jej ducha, doświadczał jej skutków, prosił wszystkich, by byli jej wierni. Wincenty przypominał, że nieodzowne jest: „zachowanie bliskiej więzi z naszym Panem poprzez modlitwę” oraz że należy uciekać się do modlitwy nie tylko ze względu na trudności, „ale także dlatego, by Bóg bezpośrednio kształcił cię, [nas] czego masz [mamy]

37 Por. św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 12, s. 265.

38 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 11, s. 339.

39 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 11, s. 118.

nauczać na wzór Mojżesza, który oznajmiał ludowi Izraela tylko to, czym Bóg go natchnął”, oraz aby trwać w świętej bojaźni przed Bogiem i Jego miłości, ponieważ „często przyczyniając się do zbawienia innych, sami się zatracamy”⁴⁰.

Drugą drogą jest uważność na wydarzenia, a w szczególności na wołanie ubogich. Wierny swojej zasadzie: „Należy podążać za Opatrznością krok po kroku, nigdy jej nie omijając”, Wincenty był bardzo uważny na działanie Opatrzności, miał oczy szeroko otwarte, by dostrzegać materialne i duchowe potrzeby, oraz uważne ucho, by słyszeć wołanie ubogich. Ta uważność skutkowała potem wielorakimi inicjatywami. A ubodzy pozostawali dla niego „Panami i mistrzami”.

Następnie patrząc na charakterystyczne cechy Chrystusa i Jego nauczania, Wincenty szczególnie zwraca uwagę na pięć cnót, którymi powinna być naznaczona służba Bogu i ludziom. Należą do nich: prostota, pokora, łagodność, umartwienie i gorliwość⁴¹.

Wpatrując się w doświadczenie życia kapłańskiego Wincentego, widzimy człowieka, który całkowicie utożsamiał się z misją. Słuchając Słowa Bożego (Chrystusa), stara się przełożyć je na konkretne działania i wytrwać w nich konsekwentnie, całkowicie poświęcając życie Bogu.

Zakończenie

Wszystkie powyższe działania Wincentego a Paulo na rzecz duchowieństwa spotkały się z aprobatą Stolicy Apostolskiej. Papież Urban VIII w bulli *Salvatoris nostri* z dnia 12 stycznia 1632 roku, zatwierdzającej Zgromadzenie Misji, zobowiązał Księży Misjonarzy do podjęcia się pracy wychowawczej w seminariach duchownych, ukazując ten rodzaj wincentyńskiego posłannictwa jako jeden z podstawowych celów Zgromadzenia, działającego już w społeczności i strukturze Kościoła.

Potwierdzeniem opatrznosciowej pracy wincentyńskiej były słowa Jana Pawła II, który w 1981 roku z okazji czterechsetlecia narodzin św. Wincen-

40 Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, dz. cyt., t. 11, s. 395.

41 Szczegółowy opis postaw misjonarskich por. *Słownik Duchowości Wincentyńskiej*, t. 1: A-M, red. i tłum. W. Bomba, IWKM Nasza Przeszłość, Kraków 1997; *Słownik Duchowości Wincentyńskiej*, t. 2: N-Ż, red. i tłum. W. Bomba, IWKM Nasza Przeszłość, Kraków 1998.

tęgo a Paulo kierował do Przełożonego Generalnego Zgromadzenia Misji słowa: „Kościół tak wiele zawdzięcza trzeciemu synowi Jeana Depaula i Bertrande Demoras”⁴². Zawdzięcza mu niestrudzoną służbę, którą Wincenty wypełnił dla Kościoła swoich czasów. Naznaczona była jego świętością i opatrznociowymi inicjatywami, które przetrwały przez wieki. Henry Kamen posuwa się nawet do stwierdzenia, że głównym dziełem Wincentego i jego zasadniczym wkładem w reformę Kościoła we Francji była rola, jaką odegrał on w formowaniu kleru. Ujął to następująco: „Poprzez przemianę kapłanów zmieniał się lud chrześcijański”⁴³.

Aby Kościół odzyskiwał swą wiarygodność i nie zaprzepaszczał swojej misji, pałaco potrzebuje kapłanów o duchowym profilu św. Wincentego a Paulo.

Abstrakt

Kapłan w służbie Bogu i człowiekowi według św. Wincentego a Paulo

Autor studium ukazuje nowatorskie działania podejmowane przez św. Wincentego a Paulo na rzecz duchowieństwa, do których zalicza: rekolekcje przed święceniami, Konferencje Wtorkowe, rekolekcje dla kapłanów, prowadzenie seminariów duchownych, obecność Wincentego w radzie sumienia. Autor ukazuje również fundamenty duchowej (kapłańskiej) drogi św. Wincentego a Paulo, która nieustannie pozostaje aktualna, szczególnie dla jego duchowych synów.

Słowa kluczowe: formacja kapłańska, kapłaństwo, misje ludowe, seminaria, św. Wincenty a Paulo

Abstract

A priest at the service of God and man according to saint Vincent de Paul

This chapter highlights St. Vincent de Paul's innovative contributions to the formation and support of the clergy. These included pre-ordination retreats, the Tuesday Confer-

42 https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/letters/1981/documents/hf_jp-ii_let_19810724_mc-cullen.html (21.06.2024).

43 J. M. R Román, *Święty Wincenty a Paulo. Biografia*, dz. cyt., s. 435.

ences, retreats for priests, the management of priestly seminaries, and his role in the Council of Conscience. The chapter also outlines the key pillars of St. Vincent's priestly and spiritual path, which remain relevant today, particularly for his spiritual heirs.

Keywords: formation of the clergy, St. Vincent de Paul, priesthood, seminaries, ad gentes missions

Bibliografia

- Dodin A., *Św. Wincenty a człowiek dzisiejszy*, [w:] *W nurcie zagadnień posoborowych*, t. 15: *Kontemplacja i Działanie*, red. B. Bejze, Warszawa 1983.
- Dukała J., *Organizacja studiów i przygotowanie do kapłaństwa alumnów w seminariach diecezjalnych pod zarządkiem Zgromadzenia Księża Misjonarzy w latach 1675–1864*, IWKM Nasza Przeszłość, Kraków 1975.
- https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/letters/1981/documents/hf_jp-ii_let_19810724_mc-cullen.html (21.06.2024).
- Jan Paweł II, *List Apostolski do Przełożonego Generalnego Zgromadzenia Misji z okazji czterechsetnej rocznicy urodzin św. Wincentego a Paulo*, 12 maja 1981 roku, [w:] *W nurcie zagadnień posoborowych*, t. 15: *Kontemplacja i Działanie*, red. B. Bejze, Warszawa 1983, s. 183–187.
- Konferencje św. Wincentego a Paulo do Księża Misjonarzy*, Erie 1957.
- Konstytucje i Reguły Zgromadzenia Misji*, WITKM, Kraków 2012.
- Mezzadri L., Roman J. M., *Historia Zgromadzenia Misji. Od założenia do końca XVII wieku (1625–1697)*, t. 1, tłum. W. Bomba, IWKM Nasza Przeszłość, Kraków 1995, s. 56–57.
- Mszał wincentyński*, wyd. II, WITKM, Kraków 2012.
- Perfezione evangelica*, wyd. III, CLV, Roma 1983.
- Roche M. A., *St. Vincent de Paul and the formation of Clerics*, St. Paul's Press, Fribourg 1964.
- Roman J. M., *La formation du clergé dans la tradition vincentienne*, „Vincentiana” 27 (1983), s. 136–153.
- Román J. M., *Święty Wincenty a Paulo. Biografia*, tłum. I. Kania, IWKM Nasza Przeszłość, Kraków 1990.
- Słownik Duchowości Wincentyńskiej*, t. 1: A–M, red. i tłum. W. Bomba, IWKM Nasza Przeszłość, Kraków 1997.

- Słownik Duchowości Wincentyńskiej*, t. 2: N–Ż, red. i tłum. W. Bomba, IWKM Nasza Przeszłość, Kraków 1998.
- Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, t. 1, WITKM, Kraków 2015.
- Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, t. 11, WITKM, Kraków 2017.
- Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, t. 12, WITKM, Kraków 2018.
- Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, t. 2, WITKM, Kraków 2016.
- Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, t. 5, WITKM, Kraków 2017.
- Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, t. 6, WITKM, Kraków 2022.
- Św. Wincenty a Paulo, *Listy, konferencje, dokumenty*, oprac. P. Coste, tłum. J. Kapuściak, t. 7, WITKM, Kraków 2023.

Ks. dr Szczepan Szpoton CM jest adiunktem w Katedrze Bioetyki Teologicznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Prowadzi badania w zakresie bioetyki i teologii moralnej.

